

ソ連研究文獻目録について (2・完)

細 谷 新 治

はしがき
I 一般
II 經濟
(以上前號)

III 政治
IV 法律
V 外交
VI 軍事

VII 歴史
VIII 地理

III 政治

1 一般

ソヴェト政治・政治學に關するソヴェト文獻を年代順に知る適當な書目は、つぎのもの他、知ることができなかつた。

Инст. Советского Строительства и Права. Библиографич. Бюро: Государство и право; библиографич. указатель литературы за 1926—27; 1928—29. Сост. Ф. Либова и П. Шац, под ред. Н. Челяпова. М., 1934. 2 том.

第二次大戦中の文獻については、雑誌「ソヴェト國家と法」の1946年の各號に紹介がある。

Драгомирецкая, К. Я. и др.: Литература по вопросам государства и права, апрель 1941 г.— декабрь 1945 г. (Советское государство и право, 1946. No. 1—10)

1946年以後の書物と雑誌論文については、同雑誌の1947年以降に、同じくドラゴミレツカヤその他による索引がのっている。政治・法律の他に、マルキシズム——レニニズム、外交政策の項目をも含んでいる。

ハーヴァード大學ロシア研究所の最近の研究計畫によると、同研究所の研究叢書の一冊として、つぎの書目の発行が豫定されている。この方面のソ連書目の缺を補うものとして、期待される。

Berman, H. J. and Prince, C.: Bibliography of Soviet state and law. Harvard Univ. Russian Research Center.

この書物は、1936年から1950年迄のソヴェト文獻の解説つき書目である。

つぎに、特殊テーマに關する書目を一・二あげれば、
Москва. Публич. Библиотека: Что читать о советском строе, под общей ред. С. Я. Ошерова. М., 1947.

48 с.

Москва. Публич. Библиотека: Что читать о социалистич. демократии; рекомнат. указатель литературы. Сост. П. Б. Захаревич, ред. С. В. Казаков. М., 1950. 87 с.

つぎに、ロシア語以外のソ連政治研究書目を二・三あげる。

U. S. Lib. of Congress, Div. of Biblio.: Brief list of references on the Soviet government of Russia. Wash., 1925. ii f. 4. (Select list of references. no. 952)

U. S. Lib. of Cong., General Reference and Biblio. Div.: Governments of the major foreign powers; a selected list of references, comp. by H. Conover. Wash., 1945. 45 p. (U. S. S. R. p. 29—33.)

單行書の卷末書目としては、つぎの二冊をあげておく。
Batsell, W. R.: Soviet rule in Russia. N. Y., 1929. ix, 857 p. (biblio. p. 807—25)

Harper, S. N. and Thompson, R.: The government of the Soviet Union. N. Y., 1949. xiv, 369 p. (biblio. p. 299—324)

ハーバーの書物はこの方面の代表作の一つ。書目は英書のみ約250冊をおさめている。範圍は、政治ばかりでなく、ソ連研究一般にわたっている。

2 ソ同盟共産黨

i 一般

Андерсон, Ф.: Что читать о современных разногласиях в партии. Указатель литературы с примечаниями сост. Ф. Андерсон. М. 1926. 92 с.

Чернявский, М.: Что читать рабочему пропагандисту. М., 1929. 125 с.

Научно-иссл. Инст. Библиотековедения и Рекоменд. Библиографии. Наркомпрос РСФСР: В помощь из-

учающим историю ВКП (б). Краткий указатель художественной литературы и воспоминания к I—XII главам «Краткого курса истории ВКП (б)». М., 1940. 39 с.

Всесоюз. Книж. Палата: Указатель основных первоисточников в помощь изучающим «Краткий курс истории ВКП (б)»; под ред. и с предисл. П. Поспелова и Г. Александрова. 2 доп. изд. М., 1940. 191 с.

Москва. Публич. Библиотека: Что читать о коммунистич. морали; рекомендат. указатель литературы. Сост. П. Б. Захаревич и др., под общей ред. А. Я. Зись. М., 1947. 151 с.

В К П (б). Московский Кабинет. Партийный Комитет: Учебный план и списки литературы для кружков по изучению «Краткого курса истории ВКП (б) на 1949—50 учебный год. М., 1949. 35 с.

ii レーニン

書目の書目としては、前號のマルクス・エンゲルス關係書目のうち、A. G. フォーミンの書物をみよ。

著作目録

Булгакова, Л. В.: Материалы для библио. Ленина, 1917—1923. Л., 1924. 296 с.

レーニンの著作, レーニンに関する著書, 論文をおさめている。

Научно-иссл. Институт Книговедения: Ленин и о Ленине; Материалы для библиографич. указателя за 1924 г., под ред. Г. В. Никольской. Л., 1925. 612 с.

第一部はレーニンのくわしい解説つき著作目録。第二部は1924年1年間のレーニン關係文獻目録。

Шнеерсон, Б. С.: Библиографич. указатель к собранию сочинений Н. Ленина (В. Ульянова) 1893—1923 гг. М. и Л., 1926. iii, 153, iii с.

Шнеерсон, Б. С.: Библиографич. указатель к XX, дополнительному тому собрания сочинений Н. Ленина (В. Ульянова), 1895—1922 гг. М., 1927. 61 с.

Ком. Академия. Библиотека: Ленип и ленинизм; алфавитно-предметный указатель литературы в Библиотеке Ком. Академии. М., 1928. 365 с.

コム・アカデミヤ附屬圖書館のレーニン關係書の藏書目録。第一部はレーニンの著作の各國版(11ヵ國語), 第二部は各國(19ヵ國語)のレーニン關係文獻をおさめている。

この書物は、タイトル・ページ, 序文, 目次を英語にほん譯した英版もある。

Lenin and Leninism; an alphabetical and subject index to the collection at the library of the Communist Academy. M., 1928. 365 p.

Инст. Маркса-Энгельса-Ленина. Библиотека: Ленин на иностранных языках; библиографич. указатель под общей ред. М. А. Савельева. Л., 1931. 346 с.

Иист. Маркса-Энгельса-Ленина: Даты, жизнь и деятельность Ленина, 1870—1924. Изд. 2. испр. и доп. М., 1933. 307 с.

Инст. Маркса-Энгельса-Ленина: Справочник ко II и III изданиям сочинений В. И. Ленина. М., 1935. vii, 539 с.

レーニン全集第二版・第三版のアルファベット順, 主題別, 人名別總索引。

レーニン全集第四版は, 1950年に, 35冊完結したが, 索引はまだ出ていないようである。

Белин, Л. А. и Дмитриев, Е.: Тематич. указатель к собранию сочинений В. И. Ленина по основным проблемам политич. экономии. Л., 1935. 175 с.

ソ連以外で出版された著作目録としては, Drahn, E.: Lenin, V. I. U. eine Bio-Bibliographie. 2., verb. und verm. Aufl. Berl., 1925. 80 S. Inhalt: Lenin-Biographie; Lenin-Bibliographie; Bibliographie der Bibliographien.

Cornforth, M.: Reader's guide to the marxist classics. Lond., 1952. 128 p.

この書物は、マルクス・エンゲルス・レーニン・スターリンの英語で読むことの出来るおもな著作の讀書案内である。著者は、英國の著名なマルクス主義哲學者。

日本では、戦前にも二・三あるが、とりあえずつぎの2冊をあげる。

及川朝雄: レーニン年譜・著作解題. 東京, 1949. 2vols. レーニン二卷選集刊行會編: レーニン二卷選集補卷, レーニン年譜・著作と活動. 東京, 1952. 262 p.

研究文獻目録

レーニンの研究文獻目録については、著作目録の項にあげた書物の他、つぎのような書物がある。

Инст. В. И. Ленина: Лениниана; библиографич. обзор русской литературы за 1924. М., 1926. xv, 528 с.

このスタンダードな書目は、1928年度の分まで續けられた。

Том. 2, 1925. М., 1927. xi, 772 с. Том. 3, 1926. М.,

1928. viii, 531 с. Том. 4, 1927. М., 1929. viii, 523 с.

Том. 5, 1928. М., 1930. iii, 456 с.

1929年度はタイトルが變っている。

Инст. Маркса-Энгельса-Ленина: Ежегодник ленинской и историко-партийной библиографии... Том. 1, 1929. М., 1932.

その後、續けられているかどうか確かめることができなかった。

Ташкаров, П. М.: Что читать у В. И. Ленина по вопросам XIV съезда ВКП (б). Путеводитель по сочинениям В. И. Ленина. М., 1926. 52 с.

Гос. Изд., РСФСР: Ленин и ленинизм. Каталог книг. [Аннотиров.]. Изд. 3-е, доп. М., 1929. 130, ii с.

Голубь, П.: Ленин о войне и армии, предметно-тематич. указатель, под ред. Л. О. Леонидова. Л., 1934. 251 с.

Москва. Публич. Библиотека: Что читать о Ленине, краткий рекомендат. указатель литературы. Сост. П. В. Захаревич, С. В. Панова и И. А. Чемерийский, под ред. С. А. Левина. М., 1944. 28 с.

その他、特殊なものとしては、

Инст. Ленина: Указатель к Ленинским сборникам. I—VII. Сост. Библиотекой Инст. Ленина. М. и Л., 1928. 55 с.

Инст. Маркса-Энгельса-Ленина: Указатель к Ленинским сборникам. I—XX. М., 1933. 127 с.

iii スターリン

著作目録

Дерунова, М. К. и др.: И. В. Сталин. Статья, доклады, речи, письма, 1904—1939; библиографич. указатель. (Книга и пролетарская революция, М., 1939. Том. 7; с. 126—158)

Манучарьянц, Ш. и Смирнова, Е.: Перечень статей и документов тов. Сталина опубликованных в 1937—1939 гг. (Марксистско-ленинская литература. М., 1939. no. 12, с. 61—72)

Жилина, Е. Н. и др.: Сталин и о Сталине; указатель литературы. Под. общ. ред. И. М. Юновера. Л., 1940. 275 с.

Москва. Публич. Библиотека: Выступления, приказы, приветствия товарища И. В. Сталина за годы великой отечественной войны, 1941—45. Библиографич. указатель. М., 1945. 143 с.

研究文獻目録

前記ジリーナの書物の他、つぎの書物がある。

Всесоюз. Книж. Палата: О Сталине. Указатель литературы, изд. к шестидесятилетию И. В. Сталина. М., 1940. 120 с.

iv その他の黨指導者

プレハーノフについては、

Ваганян, В. А.: Опыт библио. Г. В. Плеханова. М., 1923. 118 с.

Гос. Изд. РСФСР: Сочинения Г. В. Плеханова и о Г. В. Плеханове. Каталог книг., М., 1926. 24 с.

スヴェールドロフ, Жельжинский, Кироваについては、それぞれつぎのパンフレットがある。

Москва. Публич. Библиотека: Я. М. Свердлов, 1885—1919; краткий аннотиров. указатель литературы к 25—летию со дня смерти. М., 1944. 14 с.

Москва. Публич. Библиотека: Ф. З. Дзержинский, к двадцатилетию со дня смерти; рекомендат. указатель литературы. М., 1941. 47 с.

Всесоюз. Книж. Палата: Сергей Миронович Киров; указатель литературы. Сост. научные сотрудники Музея С. М. Кирова. П. К. Сюннерберг и В. А. Ершов. ред. А. Подсотская. М., 1940. 48 с.

なお、レーニン・スターリンを含め、トロツキー・ブハーリン・リトヴィーノフ・モロトフ・ラデク・ジノヴィエフ等の書目については、こまかいものがかなりあるが、とりあえずグリアソンの書物の p. 181—209 を見よ。

IV 法律

1 ソ連の書目

ソ連の書目としては、政治一般の項であげたものの他、最近の文獻については Известия Акад. Наук СССР. Отд. Экономии и Права. に時々ある書目を見よ。たとえば、1950年度については、同誌1951年2號、1947年1948年の書評については、同誌1949年4號5號、等々。その他

Соколов, В. В.: Систематич. указатель юридич. литературы. Изд. 2. (1923—1925 г.г. янв.—март 1926 г.) М., 1926. 324 с.

Гернет, М. Н.: Сист. библиографич. указатель литературы по криминалистике. Минск, 1936. 59 с.

Москва. Публич. Библиотека: Закондательство и важнейшие административно-правые акты военного времени с 22 июня 1941 г. по 1 авг. 1944 г. Справочное библиографич. пособие для библиотек. М., 1944. 71 с.

つぎに、憲法についての書目を二・三あげる。

Драгомирецкая, К. и др.: Вопросы советской конституции СССР и РСФСР; краткая библио. 1918—1935 гг. Под ред. Н. И. Челяпова. М., 1935. 26 с.

Корнюшко, Ф. М.: Сталинская конституция. Указатель литературы. М., 1938—40. 2 том. 56; 104 с.

Сушкова, В. А. и др.: Что читать о сталинской конституции. Указатель литературы. М., 1940. 128 с.

2 各國の書目

Kelmann, E. I., hrsg.: Die juristische Literatur der Sowjet-Union, Entwicklung und Bibliographie ... Berl., 1926. 108 S.

英米文獻では、つぎの書物が代表的なものであった。

Bates, L. T. and Greaves, V. E.: Soviet law. N. Y., Amer. Foreign Law Assoc., 1933. 67 p.

この書物を發展させたのが、つぎのハザードの書目である。

Hazard, J. N. and Stern, W. B., comp.: Bibliography of the principal materials on Soviet law. N. Y., Amer. For. Law Assoc., 1945. 46 p.

この書物は、1942年までの英・佛・獨・ロシア語文獻をおさめている。

なお、ハザードの、つぎのコロンビア大學の講義録も書目として役に立つ。

Hazard, J. N.: Materials on Soviet law. N. Y., Col. Univ. Press, 1947. xi, 132 p. (Roneoed)

その他、

British Lib. of Political and Economic Science: A list of materials on Russian law published in Russian and other languages and available in the British Library of Political and Economic Science. Lond., 1947.

單行書の卷末書目として、つぎの二冊をあげる。

Gsovski, V.: Soviet civil law; private rights and their background under the Soviet regime... Ann Arbor, 1948—49. 2 vols. (List of periodicals and works in Russian. vol. 2, p. 679—709)

Schlesinger, R.: Soviet legal theory, its social background and development. 2nd ed. Lond., 1951. xiii, 312 p. (biblio. p. 301—307)

日本人によるソ連法律書の書目としては、

山之内一郎: ソヴェト法研究文獻 (山之内一郎: 社會主義國家の法, 東京, 1950. 2 vols. Vol. 2. p. 595—608)

ソ連の單行書目としては、つぎの書物のみしか、チェックし得なかった。それも、前後續けられているかどうか確められなかった。

Всесоюз. Книж. Палата: Международное положение; указатель литературы. 1939—сент. 1940. М., 1940. 136 с.

1927年迄は、前號經濟の項のユノヴィッチの書目を見よ。最近の文獻は、雑誌「ソヴェト國家と法」のドラゴミレツカヤその他による索引を見よ。

ソ連以外の書目では、つぎの書目が、ソヴェト外交の項目をも含んでいる。

Foreign affairs bibliography; a selected and annotated list of books on international relations. 1919/32—1932/42... N. Y., 1933—45. 2 vols.

單行書の卷末書目としては、

Taracouzio, T. A.: The Soviet Union and international law. A study based on the legislation, treaties and foreign relations of the U. S. S. R. N. Y., 1935. xvi, 530 p. (biblio. p. 481—510)

Beloff, M.: The foreign policy of Soviet Russia. Lond. 1947—1949. 2 vols. (biblio. Vol. 2, p. 402—417)

タラクツィオの書物は、ほとんどソ連文獻のみ、ペロフはソ連文獻とともに、各國語の文獻をおさめている。

つぎの書物は、書目ではないが、すぐれた外交文書集としてあげておく。

Degras, J.: Calender of Soviet documents on foreign policy. London, 1948. viii, 248 p.

Degras, J., ed.: Soviet documents on foreign policy. Vol. 1. 1917—1924. Vol. 2. 1925—1932. London, 1951—52. 2 vols.

第三卷は、1941年迄おさめる豫定である。

ソ連と各國との外交關係については、それぞれの専門書にすぐれた書目のあるものもあるが、ここでは省略して、米ソ關係と對東洋關係について一・二あげるにとどめる。米ソ關係については、

U. S. Lib. of Congress. Div. of Biblio.: A select list of references on the diplomatic and trade relations of the United States with the Union of Soviet Socialist Republics, 1919—1935. Comp. by H. F. Conover. Wash., 1935. 29 p.

東洋關係については、

Kerner, R. J.: Northeastern Asia, a selected bibliography: contributions to the biblio. of the relations of China, Russia, and Japan, with special reference to Korea, Manchuria, Mongolia, and Eastern

Siberia, in Oriental and European Languages. Berkeley, Calif., 1939. 2 vols.

VI 軍事

1 一般

Пять лет военной книги, 1919—1924 гг. Предис. Л. Троцкого и В. Полонского. М., 1924. 176 с.

Центральный Дом Красной Армии им. М. В. Фрунзе. Библиотека: Каталог военной литературы. Сост. А. Рогинский, под ред. А. Шлеминга. М., 1931. 152 с.

Карклин, П. И.: Военная книга (1934—1939). Библиографич. справочник. М., 1941. 333 с.

Карклин, П. И.: Военная книга в Отечественной войне. Указатель литературы для массовых библиотек, под ред. майора В. Г. Олишева. М., 1942. 88 с.

Карклин, П. И.: Военная книга за три года Великой отечественной войны. Указатель основной литературы для массовых библиотек, под ред. Г. С. Красовского. М., 1944. 87 с.

2 赤軍その他特殊問題

Гос. Изд. РСФСР: Красная армия и война. М., 1927. 8 с.

РСФСР. Глав. Полит.-просвет. Комитет: Книга для красноармейца отпускника. Реком. каталог. М., 1929. 88 с.

Гос. Изд. РСФСР: Оборона СССР и красная армия; каталог книг. [Аннотиров.]. Вып. 1—4. М., 1928—30. 4 том.

Мищенко, М.: Партийно-политич. работа в красной армии. Систематич. указатель литературы за 1918—1928 г., под ред. Ф. Блументаля. М., 1929. 127 с.

Научно-исследовательский Инст. Библиотековедения и Рекомендат. Библиографии. НКП РСФСР: Двадцать лет красной армии и военно-морского флота. Указатель литературы и методич. материал. Сост. А. Хазанов, под ред. полкового комиссара Н. Катулина. М., 1938. 64 с.

К. Е. Ворошилов. Библиографич. указатель к 60-летию со дня рождения. (Труды Военно-политич. Акад. им. В. И. Ленина, Вып. 6, 1941. с. 171—204)

Всесоюз. Книж. Палата: Военно-воздушный флот, история, боевое примечание и техника. Указатель литературы. Сост. В. Д. Ржевский, ред. М. А. Мясников. М., 1942. 151 с.

Уланова, Т. А. и др.: Железнодорожный транспорт и война. Библиографич. указатель литературы 1930—1941 гг. Ташкент, 1942. 88 с.

Всесоюз. Книж. Палата: Военное искусство; стратегия, оперативное искусство, общевойсковая тактика; указатель литературы. Сост. Н. Т. Толкачев, ред. М. А. Мясников. М., 1943. 204 с.

Москва. Публич. Библиотека. Военный Отдел: Боевой путь красной армий. М., 1943. 46 с.

Всесоюз. Книж. Палата: Военно-морской флот; указатель литературы. Сост. А. С. Тимофеев, ред. С. Т. Яковлев, М., 1943. 104 с.

VII 歴史

1 ソ連史一般

ソ連史一般の書目としては、第一に、前號にあげた1947年版の一冊本百科辞典附録のくわしい書目を推す。クチンスキー監修の獨譯版では、S. 157—174.

革命10周年・25周年を記念して出版されたつぎの書目も、それぞれソ連史のよい書目である。

Вольф, Р. А.: Итоги первого летия социалистич. строительства СССР, 1917—1927 г.г.; систематич. указатель книг и журнальных статей, выш. в связи с 10—летием октябрьской революции. Материалы. Сост. Р. А. Вольф при участии А. П. Радус-Зенькович. М., 1931. 133, xv с.

Москва. Гос. Публич. Историч. Библиотека: XXV лет Велькой Октябрьской социалистич. революции. Указатель литературы, 1917—1942, под ред. А. М. Панкратовой. М., 1942. 200 с.

1914—1942の間を時代區分をして、各時代毎に書目・書物・論文をおさめている。

ロシア語以外の書物については、

Walsh, W. B.: Russia under Tsars and commissars; a reader's guide. N. Y., 1946. 38 p.

Vernadsky, G.: A history of Russia. 3rd ed. rev. New Haven, 1951. iv, 533 p. (biblio. p. 501—12)

Morley, C.: Guide to research in Russian history. Syracuse, 1951. xiii, 227 p.

ソ連史に關する世界のカレントな書物・論文を知るには、さしあたり、American Historical Reviewが、ロシア語を含む各國語にわたっていて、手頃ではないかと思われる。

2 ロシア革命

i ソ連の書目

第一ロシア革命については、

Вольценбург, О. Э.: Библиографич. путеводитель по революции 1905 г. Систематич. обзор книг и журнальных статей о первой русской революции. Л., 1925. 256 с.

Ком. Академия. Библиотека: Первая русская революция; указатель литературы. Том. 1. М., 1930.
第二巻は出版されたかどうか不明。

Москва. Гос. Публич. Историч. Библиотека: Первая русская революция 1905—1907 гг.; краткий указатель литературы. Сост. Б. В. Златоустовский, под ред. и с предис. М. Ф. Леонтьева. М., 1941. 75 с.
二月革命については、

Гос. Изд.: К десятилетию Февральской революции. 1917—12 марта (27 февраля)—1927. Каталог книг. М., 1927. 16 с.

十月革命については、

Данишевский, С. Л.: Опыт библиографии Октябрьской революции, под ред. и предис. С. Пионтовского. М., 1926. 274, ii с.

Турунов, А. Н. и Вегман, В. Д.: Революция и гражданская война в Сибири; указатель книг и журнальных статей. Новосибирск, 1928. x, 136, iv с.

Инст. Ленина: Пролетарская революция; систематич. и алфавит. указатель, 1921—1929 гг. Л., 1930. iv, 168 с.

Виткинд, Н. Я.: Материалы к библио. истории гражданской войны на Советском Востоке. М., 1934. 91 с.

Станчинский, А.: Великая октябрьская социалистич. революция; указатель литературы. М., 1938. 72 с.

Москва. Публич. Библиотека: Великая октябрьская революция. Сост. З. П. Гончарова и Ю. А. Глезарова, под ред. В. А. Семенова. М., 1950. 28 с.

ii 外國の書目

つぎの2冊は、佛およびポーランドの特殊図書館の蔵書目録であるが、その豊富な蒐集のために、第一級の書目としての価値を持つといわれている。

Русский Заграничный Исторический Архив в Праге: Библиография русской революции и гражданской войны, 1917—1921. Из каталога Библиотеки Р. З. И. Архива. Под ред. Я. Славика...сост. С. П. Постников...Прага, 1938. xv, 448 с. (библио: с. 3—13)

Bibliothèque de Documentation Internationale Contemporaine et Musée de la Grande Guerre, Vincennes: Catalogue méthodique de fonds russe de la bibliothèque, rédigé par A. Dumesnil...avec la collaboration de W. Lerat...intro. par C. Bloch. Paris, 1932. iii, xv, 734 p.

アメリカのフーバー戦争・革命・平和図書館もロシア革命に関する世界的コレクションを誇っている。その片りんは同図書館の発行物に見ることができるが、この図書館の蔵書目録はないようである。

Bunyan, J. and Fisher, H. H.: The Bolshevik revolution, 1917—1918. Documents and materials. Stanf. Cal., Stanf. Univ. Press, 1934. xii, 735 p. (Hoover War Library Pub. No. 3.)

Gankin, O. H. and Fisher, H. H.: The Bolsheviks and the World War; the origin of the Third International. Stanf. Cal., Stanf. Univ. Press, 1940. xviii, 856 p. (Hoover War Lib. Pub. No. 15.)

つぎに、史料と研究書のよい解説のついた書目として、Karpovich, M. M.: The Russian Revolution of 1917. (The Journal of modern history. Vol. 2, no. 2. p. 258—280. June 1930)

前記グリアーンソンの書物も、革命と内亂にかなりの頁をさいている。第2章、革命と内亂, p. 10—70.

邦文では、

岩間徹: ロシヤ革命——革命史料と革命史の問題——。(林健太郎編: 西洋史學大綱。東京, 1952. p. 365—378)

単行書の巻末書目としては、

Chamberlin, W. H.: The Russian Revolution, 1917—1921. N. Y., 1935. 2 vols. 1 vol. rep. ed. 1952. (biblio. vol. 2. p. 505—524)

おもにロシア語の書物をおさめている。

刊行中の Carr, E. H.: A hist. of Soviet Russia. The Bolshevik revolution, 1917—1923. Lond., 1950—52. 2 vols. は、つぎの第3巻にくわしい書目がつけられる予定である。

3 第二次大戦

Чеснокова, В. С. и Велижева, А. В.: Великая отечественная война советского народа; указатель литературы, ред. Б. Г. Сафронов. М., 1942. 327 с. Москва. Гос. Пуб. Историч. Библиотека. Научно-библиографич. Отдел: Великая отечественная война советского народа; аннотированный указатель литературы за год войны. М., 1942. 110 с.

Москва. Публич. Библиотека. Научно-библиографич. Отдел: Великая отечественная война; указатель литературы. Том. 1—10. июль/сент. 1942—окт./дек. 1944. М., 1943—46.

前書の續卷。その後續けられているかどうか不明。

Москва. Гос. Пуб. Историч. Библиотека: Борьба за родину; из героического прошлого нашего народа. Указатель основной литературы для массовых библиотек. Сост. Витухновская, Е. Г. и др. М., 1942. 52 с.

Всесоюз. Книж. Палата: Особенности и характер Великой отечественной войны; указатель литературы. Сост. А. П. Примаковский. М., 1942. 50 с.

Всесоюз. Книж. Палата: Великая отечественная война советского народа; указатель литературы в помощь школе. Сост. В. И. Недзведцкая. М., 1943. 109 с.

Москва. Публич. Библиотека. Военны Отд.: Всемирно-историч. победа Советского Союза в Великой отечественной войне. Рекомендат. указатель литературы, под ред. И. И. Проценко. М., 1950. 59 с.

4 ソヴェト史學

ソヴェト史學については、適當な書目を見出し得なかつたので、とりあえず、つぎの書物をあげておく。

Волгин, В. П., Тарле, Е. В. и Панкратова, А. М. ред.: Двадцать пять лет исторической науки в СССР. М., 1942. 288 с.

16人の歴史學者が、ソ連及び世界の古代史から現代史迄の各専門分野を擔當して書いている。本文中と脚註にかなり豊富な文献がおさめられている。

その他、

Рубинштейн, Н. Л.: Русская историография. М., 1941. 660 с.

Акад. Наук ССР.: Борис Дмитриевич Греков. Вступ. статья В. И. Пичеты; библиография сост. В. А. Петровым. М., 1947. 28 с.

なお、アカデミヤでは、1944年より、書物と論文の摘録を出しはじめたが、現在迄續いているかどうか不明。

Акад. Наук СССР. Отд. Истории и Философии: Рефераты научно-исследовательских работ за 1944 г.—М., 1944—

ソ連以外の書目としては、

Deutsche Gesellschaft zum Studium Osteuropas, Berlin: Die Geschichtswissenschaft in Sowjet-Russland 1917—1927, bibliographischer Katalog,

hrsg. von der Deutschen Gesellschaft zum Studium Osteuropas, anlässlich der von ihr in der Preussischen Staatsbibliothek zu Berlin veranstalteten Ausstellung, mit einem Vorwort von Prof. Dr. Otto Hoetzsch. Berl., 1928. 192 S.

Epstein, F.: Die marxistische Geschichtswissenschaft in der Sowjetunion seit 1927. (Jahrb. f. Kultur und Geschichte d. Slaven. Nr. 6, S. 78—203. 1930)

Florovsky, A.: La littérature historique soviétique russe, 1921—1931. (Bull. d'information des sciences historiques en Europe orientale, Warsaw. vols. vi, vii, 1934, 1935.)

なお、グリアーソンによれば、Le monde Slave に 1930年より、P. Vostokov がすぐれた解説書目を發表している。

日本では、つぎのもの他、適當な書目を見出し得なかつた。

オカモト・サプロウ: ソヴェト歴史學界の研究成果 (一・二) (歴史評論, Vol. 2, no. 1, 2. Feb., April 1947)

つぎに、考古學に關するソ連および外國の書目を二・三あげる。

Магнус, О. А.: Библиографич. указатель литературы по археологии, выш. в СССР за 1918—28 гг. Л., 1931. 116 с. (Изв. Гос. Акад. Инст. Мат. Кул. Том. VIII, Вып. 4—7.)

Гос. Акад. Истории Материальной Культуры, Ленинград: Каталог изданий Гос. Акад. Ист. Мат. Культуры... и изд., находящихся на складе ГАИМК. Л., 1931. 84 с.

Березин, Н. И.: Справочник по палеолиту СССР. М., 1936. 72 с. (Труды Инст. Антропологии, Археологии и Этнографии, Том. XII, вып. 1. Архео. серия. 1)

ソ連以外では、グリアーソンによれば、American anthropologist に 1933年より、E. Golomshtok, H. Field, E. Prostov 等のすぐれた紹介がある。その他、ヘルシンキの

Eurasia Septentrionalis Antiqua. に A. M. Tallgren のよい紹介がのっている。VI. 1931. X, 1936 等。

VIII 地理

1 一般

Байстов, Н.: Что читать по краеведению. М., 1926. 96 с.

Виленский, Л. Р.: Обзор учебной литературы по географии за период 1926—31 гг. М., 1934. 48 с. ソ連以外では。

U. S. Lib. of Congress, Reference Dept.: Soviet geography: A bibliography. Pt. 1. U. S. S. R. Geography by subject. Pt. 2. Administrative, natural and economic regions. Wash., 1951. 2 vols. 668 p.

米國議會圖書館を中心とし、約 80 のアメリカとカナダの圖書館の、ソヴェト地理に関する書物・定期刊行物のユニオン・カタログである。ロシア語を主とし、各國語の書物におよんでいる。この方面での最近のもっともくわしい書目であろう。その他の書目については、同書に全部ゆづり、手に入りやすい手頃な単行書の巻末書目として、Cressy, G. B.: The basis of Soviet strength. N. Y., 1945. (biblio. p. 253—264). Shabad, T.: Geography of the USSR, a regional survey. N. Y., 1951. (biblio. p. 515—521) 等の他、特に、つぎの書物を推す。Leimbach, W.: Die Sovetunion; Natur, Volk und Wirtschaft. Stuttgart, 1950. 526 S. (Quellennachweis. S. 481—502)

ソ連・英・米・獨・佛の文獻約 200 點をおさめている。地圖目録としては、

東亞研究所資料課：ソヴェート聯邦地圖目録。東京、1943. 136 p.

2 地域別書目

ここにあげた書目は、地理的研究に限っていない。

Белов, А. М.: Материалы к указателю литературы о Сибири на европейских языках с 1917 г. по 1930 г. Л., 1931. 35 с.

Арктический Научно-исследоват. Институт, Ленинград: Новая земля, библиографич. указатель. Л., 1935. 240 с.

Асаткин, А. Н. и Самойлов, В. А. ред.: Библио. Дальневосточного края, 1890—1931. М., 1935. 2 том.

Биснек, А. Г. и Шафрановский, К. И.: Библио. библиографии Средней Азии. М., 1936. 48 с.

Всесоюз. Книж. Палата: Новые советские республики и области, указатель литературы. М., 1940. 107 с. Москва. Публич. Библиотека: Сталинский Урал; аннотиров. указатель литературы. М., 1943. 46 с. Москва. Публич. Библиотека: Украина. Белоруссия; реком. указатель литературы, под. ред. А. Д. Деева. М., 1948. 151 с.

その他の書目については、米國議會圖書館：ソヴェト地理文獻目録、1951（前掲）を見よ。

3 民俗學・人類學

Бинкевич. Е. П.: Устное творчество народов СССР; библиографич. указатель. М., 1940. 96 с.

Zelenin, D. K.: Die russische (ostslavische) volkskundliche Forschung in den J. 1914—1924. (Zeitschrift für slav. Philologie. 1, 1924. S. 189—98, 419—29. 2, 1925. S. 202—13. 4, 1927/28. S. 413—35.)

Shimkin, D. B. and Krader, L., ed.: Preliminary bibliography of Russian materials on the ethnology of Asiatic USSR. Harvard Univ. Russian Research Center, 1952. 2 pts.

最後に、前號經濟の項に二・三追加をする。自然改造計畫についての書目として、

Топчиев, А. В.: Литература о великих стройках коммунизма. (Советская книга. Сент. 1951. с. 14—21)

最近のホズラスチョート文獻については、

Клименко, К. И. и Гаусман, А. И.: Литература по экономике социалистич. промышленности. (Советская книга. Сент. 1951. с. 73—80)

統計學については、

統計研究會譯編：ソヴェートの統計理論。東京、1952. 246 p. (補論。内海庫一郎：ソヴェト統計理論の現段階。(三)ソヴェト統計學に関する資料。p. 209—212) センサス書目として、

Dubester, H. J.: National censuses and vital statistics in Europe, 1918—1939. An annotated bibliography. Wash., 1948. vii, 215 p. (Union of Soviet Socialist Republics. p. 190—213)

おことわり

最後に文化の項で、哲學・文學・藝術・教育・及び宗教に関する書目をあげる豫定であったが、紙數の都合でうち切り、それについては、別の機會にゆづりたい。なお、このリストは前にものべたように、ソ連研究資料蒐集のためのメモ (want list) の一部であるが、このような不完全なものを發表したのは、ただ、このくにの本格的なソ連研究のための資料蒐集が、米國その他の先進諸國にくらべて、あまりにも立ちおくらしている現状の解決に、少しでも役にたてばという氣持からだけである。重要な誤りや、脱落について、専門家の御教示をいただければ幸である。